

Střežme bděle revoluční odkaz Února 1948

Spolu se vším československým lidem vzpomínají 25. výročí Února 1948 i příslušníci československých ozbrojených sil. Je to výročí jedné z nesporně nejvýznamnějších událostí v dosavadní více než půlstoleté cestě Komunistické strany Československa i v novodobých dějinách našich národů. Je tomu tak proto, že v Únoru 1948 dosáhla Komunistická strana Československa naplnění svého nejbližšího strategického cíle, který si vytyčila již při svém vzniku v roce 1921: Naplnit leninský odkaz a přivést dělnickou třídu k moci.

V únoru 1948 byl v Československu vyřešen dlouholetý zápas o politickou moc mezi dělnickou třídou a buržoazií. V průběhu třídních zápasů proti následkům světové hospodářské krize třicátých let, v boji na obranu republiky proti nastupujícímu fašismu, v tragických dobách nacistické okupace i hrdinného národně osvobozenického boje, stejně jako v letech budovatelské práce po osvobození naší země Sovětskou armádou, široké masy československého pracujícího lidu se přesvědčily, že jedině pod vedením Komunistické strany Československa mohou dosáhnout svého osvobození od kapitalistického vykořisťování.

Po Mnichovu a 15. březnu 1939 československá buržoazie ztratila jednou pro vždy morální právo řídit další osudy našich národů. V průběhu národně osvobozenického zápasu, který vrcholil Slovenským národním povstáním a povstáním

českého lidu, prokázala Komunistická strana Československa, že je stranou hlu-
boce vlasteneckou a internacionální. Strana ve svém programu mistrně spojila problém národního a sociálního osvobození. Vedoucí úlohu v revoluci si vybojovala dělnická třída pod vedením KSČ, která se stala ve svazku s rolnictvem určující silou našeho dalšího společenského pohybu.

Gottwaldovo vedení KSČ tvořivě využilo příznivých objektivních i subjektivních faktorů, které se vytvářely ve světě, v Evropě i v naší zemi v důsledku světodějného vítězství Sovětského svazu nad fašistickým Německem nejen na likvidaci vlády fašistických okupantů a jejich přímých pomahačů, ale odstranilo od politické a hospodářské moci také kolaborantskou velkoburžoazii. V důsledku nástupu dělnické třídy k moci bylo možno prosazovat v Československu, osvobozeném v roce 1945 Sovětskou armádou, taková opatření, jež ve svém souhrnu zajišťovala postupné přerůstání národně demokratické revoluce v socialistickou revoluci. Revoluční proces, odehrávající se po květnu 1945 v podmínkách ostrého třídního boje, vyvrcholil ústavním řešením vládní krize v únoru 1948, kdy se předáci reakčních stran ze strachu před nadcházejícími volbami a ztráty svých pozic pokusili o kontrarevoluční zvrat. Přes ostrost třídního boje podařilo se Komunistické straně Československa, jejímu zkušenému Gottwaldovu vedení, vyřešit základní mocenskou

otázku „kdo s koho“ pokojnou cestou postupného přerůstání národně demokratické revoluce v socialistickou revoluci.

Dělnická třída, vedená Komunistickou stranou Československa, nepodcenila však ani možnost obrany revolučních výmohností ozbrojeným bojem. V průběhu února budovala své Lidové milice, které spolu se Sborem národní bezpečnosti a s akčními výbory Národní fronty, jež prováděly očistu veřejného života od politických exponentů buržoazie, představovaly v únorových událostech mocenskou oporu revolučních sil. Únor 1948 byl tedy nejen ústavním řešením vládní krize, ale také revolučním řešením celospolečenské krize, vyvolané pokusem buržoazie o restauraci kapitalismu v Československu.

Únorem se nastolila v Československu politická moc diktatury proletariátu. Posilnilo se významně i mezinárodní politické postavení a bezpečnost Československa. Vítězstvím pracujících se definitivně rozhodla otázka zahraničně politické i vojenskopolitické orientace naší země na Sovětský svaz a ostatní lidově demokratické státy. Systémem dvoustranných smluv mezi Československem a evropskými lidově demokratickými státy, jež v návaznosti na československo-sovětskou smlouvu z prosince 1943 uzavřelo Československo v letech 1945–1949, se naše země definitivně zařadila hospodářsky, politicky i vojensky do tvořícího se společenství socialistických zemí v čele se Sovětským svazem. Klement Gottwald k tomu na zasedání Ústředního výboru Komunistické strany Československa 9. dubna 1948 mj. řekl:

„Zahraničně politicky šlo o to, zda v budoucnosti naše republika půjde dále neochvějně cestou spolenectví s ostatními slovanskými národy, cestou spolenectví se všemi lidově demokratickými státy

ve střední Evropě, nebo zda bude z tohoto demokratického bloku vyrvána a stane se opět objektem politiky západních imperialistů. A také zde únorové události rozhodly naprosto jednoznačně v tom smyslu, že naše lidově demokratická republika nejenže setrvá na svém dřívějším kursu, ve spolenectví se Sovětským svazem a ostatními slovanskými národy, nýbrž že se ještě rozhodněji k tomuto spolenectví přizná a bude to v praxi také provádět.“¹⁾

Únor 1948 otevřel cestu socialistické přestavbě v naší průmyslově vyspělé zemi, v zemi s hlubokými demokratickými tradicemi. Potvrdila se mezinárodní platnost marxismu-leninismu, padla jedna z hlavních tezí protikomunistické propagandy o tom, že leninská teorie proletářské revoluce a zkušenosti KSSS z výstavby socialismu jsou pro průmyslově vyspělé státy nepřijatelné. Zkušenosti KSSS ze socialistické výstavby SSSR se naopak staly nevyčerpatelným zdrojem zkušeností i při výstavbě socialistické společnosti v naší zemi.

Únor 1948 je trvalou konstantou našich novodobých dějin. Současně však představuje i nevyčerpatelný zdroj poučení pro řešení perspektivních politických problémů strany i celé naší současné rozvinuté socialistické společnosti. Tvůrčí postup strany při uplatňování obecných principů výstavby socialismu v československých podmínkách, prozíravost, moudrost i principiálnost Gottwaldova vedení strany, akceschopnost, iniciativita celé strany a její spojení s lidem, věrnost zásadám proletářského internacionalismu a socialistického vlastenectví — to jsou provždy živé a platné zkušenosti i revoluční tradice Února 1948. Na tyto tradice vědomě navazuje naše současné vedení strany, tyto tradice strážíme, pěstujeme, rozvíjíme a v naší každodenní práci uplatňujeme i my. Pak to bude tradice provždy živá.

— * —

S únorovým vítězstvím se vytvořily nové podmínky i pro další výstavbu československé armády. Před mladým státem diktatury proletariátu vystupovala nutnost zajistit obranu socialismu před pokusy zahraničních a vnitřních nepřátel. Únorové vítězství lidu vytvořilo vnitropolitické i mezinárodní předpoklady pro budoucí výstavbu československé armády jako armády socialistického typu.

I když armáda prodělala pozitivní vývoj od roku 1945, neodpovídala v únoru

1948 svým sociálně politickým profilem potřebám socialistické revoluce a KSČ musela přistoupit k cílevědomé výstavbě československé armády jako armády státu diktatury proletariátu. Vrchní velitel, prezident republiky Klement Gottwald o tom ve svém prvním armádním rozkaze, vydaném po svém zvolení prezidentem republiky 16. 6. 1948 řekl tato slova, jež se pak stala směrnicí pro armádu v dalším období:

„Únorovým vítězstvím vstoupilo budování branné moci do rozhodujícího období. Naší snahou musí být vybudovat naprosto

¹⁾ Klement Gottwald: 1946—1948 II., Svoboda Praha, 1949, str. 123

spolehlivou armádu, věrnou lidu, zcela oddanou lidově demokratickému řádu, vyspělou politicky, prodchnutou uvědomělou kázní, vládnoucí vysokým vojenským uměním a vybavenou moderními zbraněmi a technickými prostředky. Musíme se stále zdokonalovat, učit, zejména pak od našeho největšího spojence, Sovětské armády. Naši povinností bude jít vždy s požadavky doby a s pokrokem vojenského vývoje. Úkolem je dosáhnout toho, aby se armáda stala pevnou a spolehlivou záštitou svobody, nezávislosti a lidově demokratického řádu.²⁾

Tyto myšlenky, v nichž po Únoru Klement Gottwald formuloval základní principy vojenské politiky strany, upřesnilo dále vedení strany na IX. sjezdu strany, jenž formuloval generální linii socialistické výstavby v Československu. IX. sjezd vtyčil československé armádě základní úkol:

„...vybudovat armádu podle vzoru Sovětské armády jako spolehlivý mocenský nástroj dělnické třídy a pracujícího lidu, jako armádu pravidelnou a přísně ukázněnou. Chceme dosáhnout vyšší bojové schopnosti, než kterákoli kapitalistická armáda, učinit z armády důstojnou a věrnou spojenci Sovětské armády a armád lidově demokratických zemí. Jedině taková armáda je schopná a bude schopna být pevnou a spolehlivou záštitou lidově demokratické vlasti.“³⁾

Tak komunistická strana formulovala po Únoru 1948 principy své vojenské politiky, principy, v nichž konkretizovala pro armádu úkoly, které jí připadaly v období socialistické výstavby Československa na úseku jejího zabezpečení před útokem vnějších a vnitřních nepřátel. Tyto principy byly pak dále upřesňovány a konkretizovány v politické linii sjezdů a konferencí strany v období socialistické výstavby naší země, adekvátně dosaženému stupni výstavby Československé lidové armády.

Dnes, po 25 letech od Února 1948, můžeme se směle ohlédnout na cestu, kterou československé ozbrojené síly, Československá lidová armáda pod vedením Komunistické strany Československa urazila při naplňování tohoto historického úkolu. Za čtvrtstoletí od Února 1948 — i přes řadu obtíží a nedostatků, jimiž byla nutně výstavba socialistických ozbrojených sil provázána, i přes revizionistickou deformaci této výstavby v nedávném období — podařilo se naplnit odkaz Února i na úseku československých ozbrojených sil. Dnes

je Československá lidová armáda právě takovou, jak ji Klement Gottwald i IX. sjezd strany po Únoru předvídali.

Československá lidová armáda je dnes důstojným partnerem armád socialistického současnosti, sdružených ve svazku Varšavské smlouvy. Je to moderní, soudobá armáda socialistického typu ve všech aspektech.

Za uplynulých dvacet pět let došlo především k důslednému naplnění leninských principů výstavby Československé lidové armády. Československá lidová armáda je vychována a vychycena v duchu idejí marxismu-leninismu. Vědecký světový názor je základem veškerého výcviku a výchovy všech příslušníků armády. Princip proletářského internacionálního prolínání veškerou činností Československé lidové armády. Velitelský sbor ČSLA ve své drtivě většině pochází z lidových vrstev. Jeho převážná část je politicky angažována v Komunistické straně Československa a v Socialistickém svazu mládeže. Vysoké procento jeho příslušníků má potřebné středoškolské a vysokoškolské vzdělání. Stále větší počet velitelů, politických pracovníků si osvojuje leninský požadavek výchovy, přesvědčování a získávání mas vojáků pro plnění politiky strany.

Po Únoru 1948 byla v ČSLA vybudována stranická a mládežnická organizace. Právě tak byl vybudován výkonný stranicko-politický aparát. Princip vedoucí úlohy strany v naší společnosti je v ČSLA důsledně uplatňován při výstavbě, výcviku a výchově našich ozbrojených sil. Vojenská politika strany, formulovaná jednotlivými sjezdy strany konkretizuje úkoly, jež ČSLA v jednotlivých etapách její výstavby — v souladu s danou etapou socialistické výstavby země — připadají. Strana ukazuje všem vojákům, jak je v jednotlivých obdobích třeba respektovat procesy, které jsou charakteristické pro existenci a rozvoj armády. Ukazuje, že hlavním posláním naší lidové armády je bránit tvořivou práci lidu. V duchu leninského učení o obraně socialistické vlasti.

Poúnorová výstavba ČSLA jako armády socialistického typu je nerozlučně spjata s výraznou pomocí, kterou naši armádě nezištně poskytovala v celém poválečném období Sovětská armáda. Únor odstranil překážky, které v předúnorovém období kladla československá reakce plnění základních požadavků Košického vládního programu a Budovatelského programu, mezi nimiž na prvním místě byl požadavek, aby nová československá armáda byla budována podle vzoru Sovětské armády.

Strana formulovala ve svých dokumentech v celém období po Únoru 1948 poža-

²⁾ Klement Gottwald: 1946—1948 II., Svoboda, Praha, 1949, str. 199.

³⁾ Protokol IX. sjezdu KSČ, Praha 1949, str. 401.

davek výstavby naší armády podle vzoru Sovětské armády jako jeden z vůdčích principů své vojenské politiky. Sjezdová usnesení naší strany v tomto smyslu hovoří zcela jednoznačně. Zejména např. usnesení XII. sjezdu strany v r. 1962 soustředilo pozornost na další rozvíjení bratrských svazků a úzkou spolupráci ČSLA se Sovětskou armádou a s dalšími socialistickými armádami. Tato spolupráce nabyla ve čtvrtstoletí po Únoru podobu širokých a stále se prohlubujících svazků a styků ČSLA s bratrskými socialistickými armádami, především pak Sovětskou armádou.

Bez výrazné pomoci Sovětské armády by nebyly myslitelné výsledky, jichž naše armáda v uplynulém čtvrtstoletí dosáhla. Tato pomoc se projevovala na všech úsecích výstavby naší socialistické armády. Výrazně se projevovala hned po Únoru, kdy na počátku padesátých let bylo třeba urychleně posílit bojeschopnost československé armády v důsledku zostřené nebezpečí války. Pomoc Sovětské armády se v té době projevovala urychlenou dodávkou nejmodernější vojenské techniky, výzbroje a výstroje, v jejímž důsledku v polovině padesátých let se stala československá armáda jednou z nejlépe vyzbrojených armád, disponujících v té době nejmodernější technikou — ať již v letectvu, vyzbrojeném nejlepšimi proudovými letouny na světě, či v tankovém vojsku, vyzbrojeném tanky slavné řady T, či ve vojscích protivzdušné obrany státu, nebo v ostatních druhích vojsk a služeb.

Sovětská pomoc výstavbě ČSLA se ovšem nerozvíjela pouze v oblasti dodávek zbraní a vojenské techniky. Stále více se rozšiřovala spolupráce v oblasti výroby vojenské techniky, licencí a kooperací. Výrazná pomoc výstavbě československé lidové armády byla a je Sovětskou armádou poskytována při výchově velitelských a vojenských inženýrských kádřů a politických pracovníků. Tato pomoc spočívá jednak v tom, že značnému počtu našich důstojníků je umožňováno studium na sovětských vojenských vysokých školách, jednak v nezištném poskytování zkušeností při výstavbě systému československého vojenského školství.

Významnou roli sehráli sovětsští vojenští poradci, jejichž vpravdě soudružská nezištná pomoc výstavbě naší armády zanechala trvalou vzpomínku v srdcích našich vojáků a důstojníků, kteří se s nimi setkali.

Neocenitelnou pomocí výstavbě ČSLA jako socialistické armády bylo a je nepřehledné bohatství sovětské vojenské doktríny,

jež ukazuje, jak konkretizovat vědecký světový názor marxismus-leninismus na úseku vojenství. Ideové bohatství leninismu, konkretizované na vojenství sovětskou vojenskou doktrínou je ideově teoretickým základem celé „poúnorové“ výstavby ČSLA a hlavním zdrojem jejich úspěchů.

Přechodem imperialismu v čele s USA k politice „studené války“, formování agresivního paktu NATO a obnovy německého militarismu v NSR se stala základním předpokladem, jenž umožnil Komunistické straně Československa splnit při výstavbě ČSLA odkaz Února 1948 nesporně skutečnost, že výstavba ČSLA se od roku 1955 dala v rámci členství ČSLA v koalici socialistických armád, sdružených ve vojenskopolitickém společenství Varšavského paktu. Vznikem Varšavské smlouvy byl v nových podmínkách a na vyšším stupni potvrzen fakt nezbytnosti internacionální obrany socialismu, jeden ze základních principů, formulovaný již dávno před tím V. I. Leninem, zvýrazněný mezinárodním významem Velké říjnové socialistické revoluce a po druhé světové válce vzájemnými dvoustrannými dohodami mezi státy formující se světově socialistické soustavy. Tato smlouva a účast jednotlivých zemí v ní zajišťuje celkovou obranou sílu socialistických zemí a tedy i naši zemi. Zvýšila neobyčejně možnosti koordinace společného úsilí v oblasti společné obrany.

Členstvím ČSSR ve Varšavské smlouvě zajišťovalo vedení KSČ našim ozbrojeným silám možnost, aby „držely krok“ s prudce narůstajícími požadavky rozvoje světového vojenství. Vytvořily se předpoklady k tomu, aby ČSLA mohla být v kvalitativně nové vývojové etapě soudobého vojenství budována jako armáda soudobá, moderní a bojeschopná. Spojenectví ČSSR se státy Varšavské smlouvy zajišťovalo našim ozbrojeným silám především mohutný štít raketových jaderných zbraní. Všechny vojenskoodborné problémy, jež před ČSLA vstaly v důsledku vlivu vědeckotechnické revoluce ve vojenství bylo možno řešit pouze v rámci a za výrazné pomoci armád Varšavské smlouvy, především pak armády vedoucí síly socialistického tábora — Sovětské armády.

Nejvýznamnější pomocí, které se naší zemi dostalo, byla internacionální pomoc bratrských armád socialistických států v roce 1968, v okamžiku, kdy byl v sázce osud socialismu v naší zemi i osud československých ozbrojených sil, rozrušených rozbíječskou činností revizionistů a oportunistů v závěru šedesátých let. V této době, kdy se revizionistům podařilo pod-

lomit výsledky dosavadní výstavby ČSLA natolik, že „... bojeschopnost a morálně politický stav ČSLA citelně poklesly, takže oprávněně vznikala otázka, zda je naše armáda, bez jasných pokynů vedení strany a vlády, způsobilá zajišťovat ochranu našich západních hranic“⁴⁾ sehrála pomoc Sovětské armády a armád socialistických států rozhodující roli pro zachování možnosti dalšího socialistického rozvoje naší vlasti. Pro československou armádu se vytvořily možnosti, aby za výrazné pomoci Sovětské armády, zvláště Střední skupiny vojsk postupně obnovila svoji dočasně narušenou úlohu mocensko-politického nástroje socialistického státu a našla opět své místo v bratrském svazku armád Varšavské smlouvy. Vojská politika, formulovaná XIV. sjezdem strany, vytváří v současnosti předpoklady pro další růst bojeschopnosti ČSLA, pro další

naplnění odkazu Února v nových podmínkách sedmdesátých let.

Po překonání krizového období je dnes Československá lidová armáda opět důstojným spojencem armád států Varšavské smlouvy. Československo nejen čerpá svoji sílu a obranyschopnost z členství v koalici socialistických států, ale samo ji také naopak svým branným úsilím upevňuje a doplňuje. I když byla bezpečnost naší země zajišťována již před založením Varšavské smlouvy řadou dvoustranných spojeneckých smluv, především spojeneckou smlouvou československo-sovětskou, přece jen vstup ČSSR do Varšavské smlouvy bezpečnost Československa zmnohosobila a pozvedl na kvalitativně novou úroveň nové vojenskopolitické situace Evropy, jak se vytvořila v druhé polovině padesátých a v šedesátých letech a jak se vytváří v současnosti.

—*—

Za 25 let své „poúnorové“ výstavby dosáhla ČSLA pod vedením strany řady významných zkušeností, jež nám umožňují vyvodit z období výstavby ČSLA jako armády socialistického typu po Únoru 1948 některá poučení a závěry:

Když se po druhé světové válce v národně demokratické revoluci a zejména po historickém vítězství v Únoru 1948 stala dělnická třída vedená KSČ určující silou československé společnosti, vznikly příznivé podmínky k tomu, aby dělnická třída Československa vybudovala československou armádu jako nástroj obrany socialismu v naší zemi i součást internacionální obrany zemí socialistického tábora. Československá lidová armáda, budovaná po Únoru 1948 jako ozbrojená pěst dělnické třídy, plnila a plní tento úkol jako organizovaná síla socialistické moci. Proto po Únoru 1948 — navazující na nejlepší revoluční tradice československých bojovníků za internacionální obranu prvního státu dělníků a rolníků — budovala KSČ Československou lidovou armádu důsledně jako armádu socialistického typu a zvyrazňovala při tom její internacionální poslání. Vycházela při tom důsledně z leninského učení o obraně socialistické vlasti. Tak vytvořila po Únoru 1948 novou, základní tradici ČSLA. Teoreticko-metodologické a programové východisko vojenské politiky strany po Únoru 1948 tvořilo leninské učení o obraně socialistické vlasti. V souladu s tímto učením se strana orientovala ve své vojenské politice po Únoru

1948 na výstavbu ČSLA jako armády socialistického typu. Únor 1948 pro to vytvořil potřebné vnitropolitické i mezinárodně politické předpoklady. Vítězstvím diktatury proletariátu v Únoru 1948 se před ČSLA otevřely možnosti uplatňovat — v souladu s postupující výstavbou socialismu v zemi — v plné šíři postupně leninské principy socialistického vojenství. Strana po Únoru vycházela ve své vojenské politice z toho, že upevňování a rozvíjení vojenské moci socialistického státu představuje složitý proces vzájemného působení objektivních a subjektivních faktorů, jako

— socialistické státní zřízení, spočívající na svazku dělnické třídy s rolnictvem, na pevném svazku národů uvnitř socialistického státu,

— ekonomické společenské zřízení společnosti, které určuje přímý vliv na politiku, ideologii, na kvalitu příslušníků armády i na všechny oblasti vojenské výstavby,

— marxismus-leninismus jako státní ideologie, komunistická morálka a vysoká politická uvědomělost občanů socialistického státu,

— materiální, výrobní a vědeckotechnické předpoklady a rezervy, na nichž závisí množství a kvalita výzbroje a vojenské techniky.

K cílevědomému využití těchto objektivních základů rozpracovávala KSČ v jednotlivých etapách celospolečenského vývoje svoji vojenskou politiku, určovala pro tyto etapy cíle a prostředky jejich dosažení.

⁴⁾ „Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ“.

Z hlediska nejširšího pojetí obrany našeho socialistického státu, k němuž se strana propracovala zvláště na svém XIII. a XIV. sjezdu se strana řídila těmito obecnými principy:

- principem prvořadosti a nepřetržitosti zabezpečování potřeb obrany socialistického státu od jeho vzniku,

- principem jednoty vojenského a politického řízení,

- principem centralismu,

- principem jednoty socialistických zemí při zajišťování bezpečnosti světové socialistické soustavy.

V užším slova smyslu, pokud jde o výstavbu samotných socialistických ozbrojených sil, zvláště pak Československé lidové armády, řídila se KSČ ve své vojenské politice principy, které byly formulovány a ověřeny při výstavbě a vývoji první armády socialistického typu — Sovětské armády.

Vzhledem k složitosti a mnohostrannosti vojenské výstavby, rozdělujeme tyto principy na sociálně politické, organizační a principy výcviku a výchovy.

Tyto principy se vzájemně prolínají a doplňují, mají svoji vnitřní dynamiku a v závislosti na konkrétních historických podmínkách se mění jejich význam i obsah. Tyto principy představují základní ideje vojenského programu naší strany.

Poučení, jež KSČ vyvodila z nedávné krize na úseku ozbrojených sil, zdůrazňuje

nutnost důsledného uplatňování těchto obecných leninských principů výstavby ozbrojených sil.

Komunistická strana Československa v celé své dosavadní vojenské politice prokázala, že je jediným garantem důsledného a tvůrčího uplatňování leninských idejí v podmínkách naší armády, garantem principiálního prosazování jednoty internacionálních a národních zájmů v obraně naší socialistické vlasti.

To jsou hlavní poučení a závěry, které nám umožňují zhodnocení 25letého úsilí o výstavbu ČSLA po Únoru 1948.

Současné vedení strany a státu vědomě navazují na nosné momenty v politice strany z období Února 1948 a poúnorové socialistické výstavby. Jinak tomu nemůže být ani na úseku vojenské politiky strany. Vojenská politika XIV. sjezdu nás zavazuje, abychom znovu vyzvedli leninské principy výstavby naší armády, abychom dále prohloubili úsilí o její socialistický, internacionální charakter. V boji proti revizionistickým deformacím a jejich pozůstatkům na úseku vojenské politiky strany vyzvedneme směle leninské principy výstavby naší lidové armády. Jsme tím povinni tradici, kterou založilo slavné vítězství pracujících v Československu v Únoru 1948.

Střežme proto bděle revoluční odkaz Února 1948!